

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum studiositas sit pars temperentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

uam, sed comprehen- dit etiam cognitione intellectum ut clare patet in 1. artic. q. 167. Ex hoc enim qd materia est alior omni sensibili & imaginabili, sequitur quod ad appetitum intellectum, qui est uoluntas, spectet, sicut de humilitate & superbia ex simili ratione conclusum est. Ex natura autem tam talis uirtutis, quam uicii, apparet quod non est in uoluntate. Nam, ut superius patet, nulla moralis uirtus ordinata praecise ad naturale bonum habentis est in uoluntate, quia uoluntas ex propria natura inclinatur in secundum rationem propriam habentis bonum non supernaturale. Constat autem quod studiofitas ordinatur per se primo & directe in proprium habentis bonum, scilicet in rectitudinem appetitus cognoscendi, & non supernaturale, quia hoc rationem naturalem luminis non excedit. Igitur nec studiofitas, nec curiositas est in uoluntate.

Q. 118. art. 2.

¶ Secundum de proprietate uirtutis, an scilicet studiofitas sit proprie uirtus. Et est ratio dubii: quia ex conditione materiae apparet, quod non sit uirtus. Nam materia eius dicitur esse cognitio, seu illius appetitus. Cognitio autem omnis tam intellectualis, quam sensitiua, bona secundum se est: & appetitus eius consequenter bonus per se est. Constat autem quod materia propria uirtutis moralis non est secundum se bona, sed per se indiget regulatione ad hoc ut sit bona. Si enim timere, audere, delectari &c. essent per se bona, non esset opus aliqua uirtute moralis firmatiua timoris, aut moderatiua audacie, uel delectationis. Cum igitur cognoscere ut sic, tam per intellectum, quam per sensum sit per se bonum, & consequenter appetitus cognoscendi sit per se bonus, ut patet in bonum obiectum faciem laus, con-

fitatis non sit proprie cognitio. Studiosus. n. dicitur aliquis ex eo, quod adhibet studium aliquibus rebus: sed in qualibet materia dicitur homo studium adhibere ad hoc, quod recte faciat, quod est faciendum. ergo uidetur, quod non sit specialis materia studiofitatis cognitio.

¶ 2. Prae. Studiofitas curiositati opponitur: sed curiositas, quae a cura dicitur, potest esse circa ornatum uelutium, & circa alia homini quae pertinent ad corpus. unde Apostolus dicit ad Ro. 13. Carnis curam ne feceritis in desideriis. ergo studiofitas non est solum circa cognitionem.

¶ 3. Prae. Hieremia 6. dicitur. A minore usque; ad maiorem omnes auaritia student: sed auaritia non est proprie circa cognitionem, sed magis circa possessionem diuitiarum, ut supra dictum est. ergo studiofitas, quae a studio dicitur, non est proprie circa cognitionem.

SED CONTRA est, quod dicitur Prover. 27. Stude sapientiae, fili mi, & laetifica cor meum, ut possis respondere exprobranti sermonem: sed eadem studiofitas est, quae laudatur ut uirtus, & ad quam lex inuitat. ergo studiofitas est proprie circa cognitionem.

RESPON. Dicendum, quod studium praecipue importat uehementem applicationem mentis ad aliquod: mens autem non applicatur ad aliquid, nisi cognoscendo illud. Unde prius mens applicatur ad cognitionem, secundario autem applicatur ad ea, in quibus homo per cognitionem dirigatur: & ideo studium per prius respicit cognitionem, & per posterius quaecumque alia, ad quae operanda, directione cognitionis indigemus. Virtutes autem proprie sibi attribunt illam materiam, circa quam primo & principaliter sunt, sicut fortitudo pericula mortis, & temperantia delectationem tactus: & ideo studiofitas proprie dicitur circa cognitionem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod circa alias materias non potest aliquid recte fieri, nisi secundum quod est praeparatum per rationem cognoscendam: & ideo per prius studiofitas cognitionem respicit, cuiusque materiae studium adhibeatur.

AD SECUNDUM dicendum, quod ex affectu hominis trahit mens eius ad intendendum his ad quae afficitur, sicut illud Matth. 6. Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Et quia circa ea quibus caro fouetur, maxime homo afficitur, consequens est, quod cognitio hominis uertetur circa ea quibus caro fouetur, ut scilicet

cet homo inquirat, qualiter homo optime possit carni suae subuenire: & secundum hoc curiositas ponitur circa ea quae ad carnem pertinent ratione eorum, quae pertinent ad cognitionem.

AD TERTIUM dicendum, quod auaritia inhiat ad lucra conquirenda, ad quod maxime necessaria est quadam perita terrenarum rerum: & secundum hoc studiofitas attribuitur his, quae ad auaritiam spectant.

ARTICULVS II.

Verum studiofitas sit pars temperantiae.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod studiofitas non sit pars temperantiae. Studiofitas enim dicitur aliquis secundum studium: temperantia uero dicitur omnis uirtus uocatur studiofitas, ut patet per Philosophum, qui frequenter sic uertitur nomine studiofitas. ergo studiofitas est generalis uirtus, & non est pars temperantiae.

¶ 2. Prae. Studiofitas, sicut dictum est, ad cognitionem pertinet: sed cognitio non pertinet ad uirtutes morales, quae sunt in appetitu animae parte, sed magis ad intellectuales, quae sunt in parte cognoscitua, unde & sollicitudo est actus prudentiae: ut supra habitum est. ergo studiofitas non est pars temperantiae.

¶ 3. Prae. Virtus quae ponitur pars alicuius principalis uirtutis, assimilatur ei quantum ad modum: sed studiofitas non assimilatur temperantiae quantum ad modum, quia temperantiae nomen sumitur ex quadam reformatione, unde magis opponitur uicio, quod est in excessu. Nomen autem studiofitatis sumitur e contrario ex applicatione animae ad aliquid: unde magis uis opponitur uicio, quod est in defectu, in negligentia studendi, quod uicio quod est in excessu, scilicet curiositati, unde per horum similitudinem dicitur Hieronymus in libro Erym. quod studiosus dicitur quod studius curiosus. ergo studiofitas non est pars temperantiae.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in libro de moribus Ecclesiae. Curiosus esse prohibemur, quod magna temperantia minus est: sed curiositas prohibetur per studiofitatem moderatam. ergo studiofitas est pars temperantiae.

RESPONDEO. Dicendum, quod sicut supra dictum est, ad temperantiam pertinet moderari motum appetitus, ne superflue tendat in id quod naturaliter concupiscitur. Sicut autem naturaliter homo concupiscit delectationem

tellectum ad perspiciendam supernaturalem. Nam sicut vices membris generantur circa materiam non proportionatam peccat, ita utens intellectus ad videndum excedens peccat: tum propter circumstantias, puta, quando oportet, tum intellectu, vel sensu, & quando non: & propter quod oportet, ut scilicet homo non utatur intellectu ad cognoscendum, nisi ad debitum finem. Ex differentia igitur inter ipsam cognitionem, & studium cognoscendum, apparet solutio dubii. Cognitio liquidem non est materia proxima moralis virtutis, sed ex virtute intellectuali, aut naturali in parte sententia bene, vel male se habet. Studium autem cognoscendum, quod est actus voluntatis passivus in potentia cognoscitivis existentibus, propria est materia appetitus, quem moderari oportet per virtutem studiositatis, & manifeste indiget regulatione ad hoc, ut bonum moraliter sit. Vnde ea quae per accidens se habent ad cognitionem, puta, finis malus, impedio debiti, & siquid est eiuusmodi, per se habent se ad studium cognoscendum, quod actus est voluntatis, cui nulla boni & mali moralis differentia est per accidens, quoniam totam illius laetitudinem per se recipit.

Ad secundum dicendum, quod actus cognoscitivus virtutis imperatur a vi appetitiva, quae est motiva omnium virtutum, ut supra dictum est. Et ideo circa cognitionem duplex bonum potest attendi. Vnum quidem quantum ad ipsum actum cognitionis, & tale bonum pertinet ad virtutes intellectuales, ut si homo circa singula aestimet verum. Aliud autem bonum est, quod pertinet ad actum appetitivae virtutis, ut si homo habeat appetitum rectum applicandi vim cognoscitivam sic vel aliter, ad hoc vel ad illud: & hoc pertinet ad virtutem studiositatis, unde computatur inter virtutes morales.

Ad tertium dicendum, quod sicut Philo. dicit in 2. Eth. quod homo fiat virtuosus, oportet quod seruet se ab his, ad quae maxime inclinatur natura. Et inde est, quod quia natura praecipue inclinatur ad timorem mortis pericula, & ad sectandum delectabilia carnis: ideo laus virtutis fortitudinis praecipue consistit in quadam firmitate persistendi contra huiusmodi pericula, & laus virtutis temperantiae in quadam refrantatione a delectabilibus carnis. Sed quantum ad cognitionem est in homine contraria inclinatio: quia ex parte anime inclinatur homo ad hoc, quod cognitionem rerum desideret. Et sic oportet, ut laudabiliter homo huiusmodi appetitum refranet, ne imoderate rerum cognitioni intendat. Ex parte vero naturae corporalis homo inclinatur ad hoc, ut labore inquirendi scientiam vitet. Quantum ergo ad primum, studiositas in refrantatione consistit, & secundum hoc potest pars temperantiae. Sed quantum

ad secundum, laus virtutis huiusmodi consistit in quadam vehementia intentionis ad scientiam rerum percipiendam, & ex hoc nominatur. Primum autem est essentialius huic virtuti, secundum: nam appetitus cognoscendi per se respicit cognitionem, ad quam ordinatur studiositas. Sed labor addiscendi est impedimentum quoddam cognitionis: unde respicitur in hac virtute per accidens quasi remouendo prohibens.

QVAESTIO CLXVII. De curiositate, in duos articulos divisae.

Primum considerandum est de curiositate.

Et circa hoc quaruntur duo.

Primum, Vtrum vitium curiositatis possit esse in cognitione intellectiva.

Secundum, Vtrum sit in cognitione sensitiva.

ARTICULVS PRIMVS. Vtrum circa cognitionem intellectivam possit esse curiositas.

Ad primum sic proceditur. Videtur, quod circa cognitionem intellectivam non possit esse curiositas: quia secundum Philo. in 2. Ethic. in his quae secundum se sunt bona, vel mala, non possunt accipi medium & extrema: sed cognitio intellectiva secundum se est bona. In hoc enim perfectio hominis videtur consistere, ut intellectus eius de potentia reducatur in actum, quod fit per cognitionem veritatis, dicit etiam Dionysius. 4. capit. de divi. nom. quod bonum animae humanae est secundum rationem esse, cuius perfectio in cognitione veritatis consistit. ergo circa cognitionem intellectivam non potest esse vitium curiositatis.

Ad praeterea. Illud, per quod homo assimilatur Deo, & quod a Deo consequitur, non potest esse malum: sed quaecumque abundantia cognitionis a Deo est, secundum illud Ecclesi. 1. Omnis sapientia a domino Deo est. & Sapient. 7. dicitur. Ipse dedit mihi horum quae sunt scientiam veram, ut sciam dispositionem orbis terrarum, virtutes elementorum, & caetera. Per hoc etiam homo Deo assimilatur, quod veritatem cognoscit: quia omnia nuda & aperta sunt oculis eius, ut habetur ad Hebr. 4. Vnde primi Regum 2. dicitur, quod Deus, scientiarum dominus est. ergo quantumcumque abundet cognitio veritatis, non est mala, sed bona: appetitus autem boni non est vitiosus. ergo circa intellectivam cognitionem veritatis non potest esse vitium curiositatis.

Ad praeterea. Si circa aliquam intellectivam cognitionem possit esse curiositatis vitium, praecipue esset circa philosophicas scientias: sed eis intendere non videtur esse vitiosum. dicit enim Hierony. super Danielm.

qua lege iubemur habere Deum pro fine proximo speculationis creaturarum, cum sit in genere boni honesti, quod propter seipsum bonum est. Secundo ergo potest intelligi, quia oportet Dei cognitionem esse finem ultimum cognitionis creaturarum: & in hoc sensu intelligitur litera. Nam sicut omnis scientia animae ordinatur ad felicitatem tanquam ultimum finem, ita omnis creaturae cognitio ordinatur ad cognitionem Dei, ut finem ultimam. Nec est opus propterea ad peccatum evitandum, quod cum quis uacat scientiam creaturarum, ordinat eorum notitiam in Dei cognitionem: quoniam suapte natura cognitio creaturae gradum constituit ascensionis ad cognitionem Dei. Et ideo appetens studium scientiae creaturam, eo ipso appetit gradum deducentem in cognitionem Dei: nisi appetitu peruerso deductionem huiusmodi contemnat, & negationem ordinis ad Dei cognitionem, qui in ipso gradu cognitionis creaturae est, amplectatur. Tunc enim peccatum in litera descriptum, accidit.

Ad primum sic proceditur. Videtur, quod circa cognitionem intellectivam non possit esse curiositas: quia secundum Philo. in 2. Ethic. in his quae secundum se sunt bona, vel mala, non possunt accipi medium & extrema: sed cognitio intellectiva secundum se est bona. In hoc enim perfectio hominis videtur consistere, ut intellectus eius de potentia reducatur in actum, quod fit per cognitionem veritatis, dicit etiam Dionysius. 4. capit. de divi. nom. quod bonum animae humanae est secundum rationem esse, cuius perfectio in cognitione veritatis consistit. ergo circa cognitionem intellectivam non potest esse vitium curiositatis.

Ad praeterea. Illud, per quod homo assimilatur Deo, & quod a Deo consequitur, non potest esse malum: sed quaecumque abundantia cognitionis a Deo est, secundum illud Ecclesi. 1. Omnis sapientia a domino Deo est. & Sapient. 7. dicitur. Ipse dedit mihi horum quae sunt scientiam veram, ut sciam dispositionem orbis terrarum, virtutes elementorum, & caetera. Per hoc etiam homo Deo assimilatur, quod veritatem cognoscit: quia omnia nuda & aperta sunt oculis eius, ut habetur ad Hebr. 4. Vnde primi Regum 2. dicitur, quod Deus, scientiarum dominus est. ergo quantumcumque abundet cognitio veritatis, non est mala, sed bona: appetitus autem boni non est vitiosus. ergo circa intellectivam cognitionem veritatis non potest esse vitium curiositatis.

Ad praeterea. Si circa aliquam intellectivam cognitionem possit esse curiositatis vitium, praecipue esset circa philosophicas scientias: sed eis intendere non videtur esse vitiosum. dicit enim Hierony. super Danielm.

Ad primum sic proceditur. Videtur, quod circa cognitionem intellectivam non possit esse curiositas: quia secundum Philo. in 2. Ethic. in his quae secundum se sunt bona, vel mala, non possunt accipi medium & extrema: sed cognitio intellectiva secundum se est bona. In hoc enim perfectio hominis videtur consistere, ut intellectus eius de potentia reducatur in actum, quod fit per cognitionem veritatis, dicit etiam Dionysius. 4. capit. de divi. nom. quod bonum animae humanae est secundum rationem esse, cuius perfectio in cognitione veritatis consistit. ergo circa cognitionem intellectivam non potest esse vitium curiositatis.

Super Quaestiones 167. articulum primum.

In art. 1. q. 167. nota, quod negatio debiti finis in cognitione creaturarum tertio loco constituit peccatum in litera, quod scilicet non refertur in cognitionem Dei, dupliciter potest intelligi, quod constituit peccatum. Primum, ac si oporteat cognitionem Dei esse finem proximum, per quem est cognitio creaturae. Et in hoc sensu non est intelligenda praesens litera: quia cognitio creaturae secundum rationem rectam habet pro proximo fine seipsam, ut patet de scientiis speculationis. Nec ali-

3. dist. 35. q. 2. ar. 3. q. 3.

Lib. 3. cap. 6. declinando ad fin. to. 5.

Ca. 4. par. 4. non multo remote a fine.